

Nr 211.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående eftergivande av en kronans fordran på grund av borgen för betalning av från kronoskog sålt virke m. m.; given Stockholms slott den 25 april 1916.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

att, därest Johan Sundströms hustru Karin Sundström i Sidensjö före utgången av innevarande år till kronan inbetalar ett belopp av 4,000 kronor, hennes bemälda man och dennes broder Nils Olof Sundström må av Kungl. Maj:t frikallas från vidare betalningsansvar till kronan på grund av en utav dem jämte andra personer ingången borgen för av Bergholmens ångsågsaktiebolag vid auktion inför Kungl. Maj:ts befallningshavande i Norrbottens län den 16 september 1899 verkställda inrop av virke för tillhoppa 84,552 kronor 23 öre ävensom för å detta virke belöpande amorterings- och underhållsavgifter för flottning i kronans flottleder.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Johan Beck-Friis.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 25 april 1916.

Närvarande:

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **WALLENBERG**,
Statsråden: **HASSELROT**,
VON SYDOW,
friherre **BECK-FRIIS**,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet friherre Beck-Friis anförde:

Å offentlig auktion inför Kungl. Maj:ts befallningshavande i Norrbottens län den 16 september 1899 inropade Bergholmens ångsågsaktiebolag tillhopa 35,314 träd, för vilka köpeskillingen uppgick till 84,552 kronor 23 öre. Säsom säkerhet för denna köpeskillning samt föreskrivna amorterings- och underhållsavgifter för virkets flotning i av staten iordningställda vattendrag avlämnades ett den 15 september 1899 av bolaget utfärdat skuldebrev samt en av J. G. Bergström i Nederkalix, E. J. Osterberg i By, Carl Grafström och H. E. Edlund i Sollefteå, Johan Sundström i Bredåker, Nils Olof Sundström i Hamre och Jonas Johansson i Drömme den 30 juni 1899, en för alla och alla för en, ingången borgensförbindelse såsom för egen skuld för bolagets virkesinrop under samma år vid skogsauktioner inför Kungl. Maj:ts befallningshavande i

Norrbottnens län eller annan därtill förordnad myndighet ävensom för betalning av belöpande amorterings- och underhållsavgifter. Sådana avgifter debiterades därefter bolaget för ifrågavarande virke med 3,835 kronor 70 öre. Köpeskillingen för virket skulle inbetalas till Kungl. Maj:ts befallningshavande senast den 28 september 1900. Då likvid emellertid uteblev och lagsökning följde, försattes såväl bolaget som samtliga dess borgesmän i konkurs. Av dessa konkurser avskrevs borgesmannen Bergströms på grund av bristande tillgångar. Jämväl de övrigas äro numera avslutade, och har å kronans ifrågavarande fordran genom utdelning i konkurserna influtit ett belopp av 17,719 kronor 47 öre. I och för fordringsrättens bevarande har sedermera under år 1909 kronans återstående fordran bevakats hos samtliga borgesmän med undantag av Bergström, vilken kort tid efter bolagets försättande i konkurs begivit sig till okänd utrikes ort utan att efterlämna tillgångar.

Sedan borgesmännens konkurser avslutats och kronan erhållit förberörda utdelning, hemställde borgesmannen Johan Sundströms hustru Karin Sundström, boende i Sidensjö i Västernorrlands län, vilken vunnit boskillnad från sin man, i ansökning den 20 juni 1910 att för 4,000 kronor få inköpa kronans återstående fordran av ångsågsaktiebolaget och dess borgesmän. Denna framställning avslogs av Kungl. Maj:t den 8 oktober 1910. Därefter gjorde hustru Sundström i skrivelse den 22 januari 1912 framställning att för samma belopp av 4,000 kronor få inlösa kronans fordran på grund av nämnda borgen av hennes man Johan Sundström och dennes broder Nils Olof Sundström. Även denna framställning blev av Kungl. Maj:t avslagen den 29 juni 1912.

Nu har hustru Sundström i skrivelse den 15 mars 1915 förnyat sin anhållan att få för 4,000 kronor friköpa sin man och dennes bemälda broder från ifrågakomma borgensansvarighet. Hon har därvid bland annat anfört följande:

Sedan sökanden efter boskillnaden genom arbete och strävsamhet lyckats hopbrunga ett mindre kapital, kände hon det som en daglig längtan att med hjälp härav söka åstadkomma sin mans och hans broders frihet från den stora gäldsumma de åsamkat sig, och huvudsakliga skälet härtill vore en närd önskan att makarnas barn vid sin faders död ej skulle behöva gå i författning om urarvkonkurs efter honom.

Uppgörelse om dylik befrielse hade hon en tid förut lyckats åvägbringa med bankaktiebolaget Norra Sverige, som med hänsyn till uppkomna omständigheter behjärtat makarnas iråkade obehagliga ställning.

Genom antagande av detta erbjudande skulle statsverket beredas en visserligen ringa likvid i förhållande till gäldens storlek, men ändock

den enda, som vore möjlig, ty något arv eller annan medeltillgång hade bröderna Sundström ej att emotse. Den förmögenhet, som deras ännu levande moder vore i besittning av, hade genom testamente förskrivits till hennes barnbarn.

Vid framställningen hava fogats dels intyg av kronofogden i Norra Ångermanlands nedre fögderi att sökanden ansåges vederhäftig för det erbjudna beloppet, dels intyg den 16 maj 1910 att borgesmännen Grafström och Edlund icke ägde utmättningsbara tillgångar och ej hade utsikt att under sin återstående livstid förvärva dylika samt bägge vore sjukliga och oförmögna till något egentligt arbete, dels utdrag ur Sollefteå sockens död- och begravningsbok, utvisande att borgesmannen Edlund avlidit den 22 februari 1915, dels ock intyg den 4 och 25 april 1914 att borgesmännen Österberg, Johan Sundström, N. O. Sundström och Jonas Johansson vid undersökning befunnits sakna utmättningsbara tillgångar. Därjämte har bifogats ett intyg av sågverksdisponenten G. A. Frånberg i Kramfors att, sedan Bergholmens ångsågsaktiebolag under hösten 1898 inköpt kronovirke i Över-Torneå socken, dess flottning hindrats genom att kronans flottledsbyggnader i Puostijoki flottled på grund av bristfälligt uppförande förstörts av vårfloden år 1899, så att timret blivit kvarliggande och bolaget försatts i en synnerligen svår belägenhet samt måst betala dels mycket stora överliggandagsersättningar till de fartyg, som befraktats för virkets avhämtande, och dels mycket betungande skadestånd för bristande leverans till de utländska firmor, vilka köpt virket. Till en del genom dessa förluster hade bolagets ekonomiska ställning undergrävt så att det påföljande år nödsakats avträda sin egendom till konkurs.

Ansökningen remitterades till domänstyrelsen, som inhämtade utlåtande av Kungl. Maj:ts befallningshavande i Norrbottens län. Sistnämnda myndighet införskaffade från vederbörande länsman utredning angående bröderna Sundströms förmögenhetsförhållanden och har länsmannen meddelat följande:

»Före tiden för deras försättande i konkurs befunno sig dessa personer i jämförelsevis god ekonomisk ställning genom arv från fädernesidan, men genom den borgen de ingingo för nyssnämnda bolag oförsiktigt nog, förlitande sig på en ungdomsvän, gick all den hopsparda och ärvda förmögenheten i sin helhet förlorad och har sedan dess, såvitt kunnat utrönas, ingenting kommit i deras ägo, varav staten kan tänkas göra sig någon betalning eller avbetalning, då det lilla, som sedermera förvärvats genom flit och sparsamhet, äges av deras boskilda hustrur.

Några utsikter att genom ytterligare arv från mödernesidan eller på annat sätt komma i besittning av betalningsmedel förefinnes ej heller, då ännu levande modern nödgats lämna dem väsentliga förskotter som förtida arv för att hjälpa

dem i deras utkomst och för vilket de iklätt sig personlig skuld och då hennes kvarlåtenskap skall fördelas på tillhopa åtta barn anses, att de därutöver ej ha något att förvänta i arv. Jag grundar mitt utlåtande därjämte på upplysningar från en del i saken fullt förtrogna och tillförlitliga personer.»

Med bifogande av yttranden från jägmästaren i Torneå revir och överjägmästaren i Luleå distrikt har Kungl. Maj:ts befallningshavande för egen del anfört bland annat följande:

»Av jägmästarens i ärendet avgivna yttrande har framgått, att bolaget icke avverkat allt det timmer, som inköptes vid 1899 års kronoskogsauktion, ehuru bolaget och dess borgesmän blivit dömda att betala hela köpeskillingen för det samma. Enligt protokollet från nämnda auktion inropade Bergholmens ångsågsaktiebolag följande poster till nedan angivna priser:

----- tillhopa kronor 84,552: 23.

Köpeskillingen förföll till betalning den 28 september 1900, och då likvid uteblev följde lagsökning på hösten samma år utan att bolaget eller dess borgesmän gjorde någon invändning mot kravet. I februari 1901 inkom vederbörande överjägmästare till Kungl. Maj:ts befallningshavande med anmälan, att bolagets konkursmassa till annan person försålt de träd, som ännu ej hunnit av bolaget avverkas, och förstämde på grund därav Kungl. Maj:ts befallningshavande vederbörande revirförvaltare att ej tillåta bolaget eller dess rättsinnehavare att avverka de kvarvarande träden. De träd, som bolaget sålunda icke tillgodogjort sig, utgöras, såvitt nu kunnat utrönas, av följande:

----- tillhopa kronor 25,359: 08.

För bedömande av frågan, om bolaget eller dess borgesmän kunna anses skyldiga att betala köpeskillingen för ovannämnda av bolaget ej avverkade träd, är att observera bestämmelsen i § 60 i nädiga förordningen angående hushållningen med de allmänna skogarna i riket den 26 januari 1894. Enligt nämnda paragraf skulle bolaget antingen hava före den 1 juli 1900 avverkat och bortfört virket eller ock inom samma tid hos vederbörande jägmästare gjort anmälan om uppskov med avverkningen, vid äventyr att bolaget eljest förlorat sin rätt till virket. Såvitt här kunnat utrönas, har bolaget inom behörig tid gjort dylik anmälan om uppskov beträffande ovan angivna poster i Östra Täreändö och Torneå revir, varemot dylik anmälan rörande Kalix revir till jägmästaren ingivits först den 21 augusti 1901. Bolaget skulle således beträffande träden inom Täreändö och Torneå revir, för vilka köpeskillingen sammanlagt uppgått till 18,881 kronor 2 öre, ägt rätt att avverka dem under sommaren 1901, såvida ej Kungl. Maj:ts befallningshavandes ovannämnda förbud lagt hinder i vägen. Vid sådant förhållande synes bolaget näppeligen kunna anses skyldigt att betala ifrågasatt träd och även rörande övriga av bolaget ej avverkade träd skulle bolagets och dess borgesmäns betalningsskyldighet med skäl kunna sättas i fråga.

Under angivna förhållanden anser landshövdingämbetet skäl nu föreligga för ett bifall till sökandens framställning. Den skuldsumma, för vilken bolaget och dess borgesmän häftar till kronan, torde böra beräknas minst 20,000 kronor lägre än vad förut skett, varförutom ifrågasättas kan, huruvida icke kronan i

borgesmännens konkurser erhållit större utdelning än ske bort därigenom att hela skuldsumman bevakats och lämnats utan anmärkning. Slutligen bör även tagas i betraktande, att bolaget på sina åren 1897 och 1898 gjorda virkesinköp från kronan gjort avsevärda förluster, därigenom att flottningen i de av kronan iordningställda flottleder i hög grad försvarades eller rent av omöjliggjordes, dels genom svåra naturförhållanden, dels uppenbarligen även genom bristfälliga anordningar från kronans sida.

Domänstyrelsens ombudsman och fiskal har i avgivet memorial förklarar sig anse de av Kungl. Maj:ts befallningshavande anförda skälen icke vara tillräckligt vägande för att föranleda bifall till sökandens framställning. Giltig anledning till att kronans fordran, varom nu vore fråga, skulle anses utgöra ett mindre belopp än skuldförbindelserna utvisade hade icke ådagalagts; och de förluster omförmälda bolag uppgivits hava genom kronans bristfälliga anordningar i flottleder m. m. lidit på grund av virkesköp under åren 1897 och 1898, syntes så mycket mindre kunna åberopas som stöd för bifall i detta ärende, som det köp, genom vilket ifrågavarande gäld uppstått, avslutats först under år 1899. Av hustru Sundström lämnad uppgift, att hennes mans och Nils Olof Sundströms moder testamenterat hela sin förmögenhet till sina barnbarn, syntes ej heller böra föranleda bifall till framställningen. Genom att i sin tid ånyo söka Johan och Nils Olof Sundström i konkurs samt låta konkursförvaltningarna anhängiggöra klandertalan mot berörda testamente för utbekommande av deras laglotter syntes kronan kunna bereda sig möjlighet att utfå en del av den resterande stora fordringen.

Domänstyrelsen har för egen del i utlåtande den 1 februari 1916 på de av domänfiskalen anförda skäl samt då den erbjudna summan syntes för ringa i förhållande till fordringsbeloppet hemställt, att Kungl. Maj:t måtte lämna framställningen utan avseende.

Statskontoret, som avgivit utlåtande i ärendet den 14 februari 1916, har yttrat, att vad landshövdingämbetet anført därom, att dels kronans återstående fordran möjligen borde beräknas lägre än som förut skett, dels ock bolaget på sina tidigare virkesinköp syntes hava gjort förluster i följd av bristfälligheter i flottlederna, enligt statskontorets mening icke borde föranleda till att kronan efterskänkte sin ifrågavarande fordran. Då vidare de upplysningar, som nu föreläge i fråga om löftesmännens förmögenhetsförhållanden, knappast syntes vara av den art, att de påkallade ett frångående av den ställning till det gjorda erbjudandet, som Kungl. Maj:t redan intagit genom beslut den 29 juni 1912, har statskontoret hemställt, att framställningen måtte lämnas utan avseende.

Från vad statskontoret sålunda uttalat har föredraganden, tillförordnade statskommissarien K. Beckman varit skiljaktig och yttrat följande:

»Enligt ett vid Kungl. Maj:ts befallningshavandes i Norrbottens län underdåniga utlåtande den 8 juni 1912 angående en liknande ansökan av hustru Sundström fogat intyg av länsmanen i Sidensjö länsmansdistrikt E. Starrin den 26 mars 1910 hade visserligen den ännu levande modern till Joh. och N. O. Sundström, om vilkas skuld till kronan nu är fråga, efter sin avlidne man bekommit en förmögenhet å kronor 163,000, men hade sedermera gjort ej ringa förluster; och då hennes barns antal vore åtta, utgjorde laglotten för var och en av dem högst 10,187 kronor 50 öre, varför, då bevakade beloppet i konkurserna utgjorde cirka 528,000 kronor, i bästa fall, om änkefru Sundström icke före sin död utskiftade något och inga kostnader beräknades, ändå icke fullt 2 procent skulle kunna påräknas å borgenärernas bevakade fordringar. Den 16 mars 1912 intygade samme man, att änkefru Sundströms förmögenhet på sista tiden minskats med omkring 40,000 kronor. Slutligen har, enligt en till nu föreliggande ärende hörande handling, den nye länsmanen i Sidensjö distrikt K. Lindahl den 6 juli 1915 intygat, att bröderna Joh. och N. O. Sundström icke hava några utsikter att genom arv från mödernesidan eller på annat sätt komma i besittning av betalningsmedel, då modern nödgats lämna dem väsentliga förskotter som förtida arv för att hjälpa dem i deras utkomst. Härför hade de iklätt sig personlig skuld, och då hennes kvarlåtenskap skulle komma att fördelas på åtta barn, ansåges de ej därutöver ha något att förvänta i arv.

Av den sålunda av vederbörande länsmän förebragta utredning har jag blivit övertygad om osannolikheten av att kronan framdeles skall kunna erhålla större utdelning för sin fordran hos bröderna Sundström, än som nu bjudes, en uppfattning som, att döma efter en i ansökningshandlingen meddelad uppgift, även en i bröderna Sundströms konkurs intresserad bankinrättning synes hysa.

På grund härav, och då jag dessutom anser, att staten icke kan helt och hållet underlåta att taga hänsyn till de skäl av mera moralisk art, som, med stöd av jägmästarens i Torneå revir, S. Cederberg, yttrande den 27 april 1915, av landshövdingämbetet i Norrbottens län anförts i dess underdåniga utlåtande den 18 augusti 1915, har jag velat i underdånighet tillstyrka Kungl. Maj:t att i nådig proposition föreslå riksdagen att bifalla sökandens framställning.»

Slutligen har justitiekanslersämbetet i infordrat utlåtande den 1 april 1916 anført följande.

»Enligt vad Kungl. Maj:ts befallningshavande i Norrbottens län i underdånig skrivelse den 18 augusti 1915 meddelat, hava såväl Bergholmens ångsågsaktiebolag som Johan Sundström, N. O. Sundström och samtliga övriga borgesmän för kronans fordran på grund av ifrågavarande virkesförsäljning avträtt sin egendom till konkurs. I dessa numera avslutade konkurser har kronan bevakat nämnda fordran och uppburit sammanlagt 17,719 kronor 48 öre. Härigenom har kronan uttagit allt vad för närvarande kan erhållas. Av de skäl, vilka, då ärendet förevar i statskontoret, anförts av föredraganden därstädes, samt på grund av vad i övrigt förekommit, synes osannolikt, att kronan framdeles kan erhålla någon ytterligare betalning för sin fordran. Justitiekanslersämbetet för sin del har därför intet att

erinra mot att bröderna Sundström, därest sökanden, såsom hon erbjudit sig, inbetalar 4,000 kronor, frikallas från vidare ansvarighet för sin ifrågavarande borgensförbindelse. Därest jämväl Kungl. Maj:t skulle finna skäl föreligga att antaga sökandens anbud, torde nådig proposition i ämnet höra avlätas till riksdagen.»

Departementschefen.

Av utredningen i detta ärende finner jag lika med justitiekanslersämbetet och föredraganden i statskontoret framgå, att det är osannolikt, att kronan framdeles skulle kunna genom lagliga åtgärder gent emot bröderna Sundström erhålla någon ytterligare betalning för sin fordran. Jag kan då icke anse det vara olämpligt eller för kronan ofördelaktigt, att hustru Sundströms anbud nu antages. Visserligen är det erbjudna beloppet icke särdeles betydande i jämförelse med bröderna Sundströms återstående skuldsumma till kronan, men då, såsom framgår av vad reservanten i statskontoret anfört, i bröderna Sundströms konkurser av andra fordringsägare bevakats fordringar till belopp, vida överstigande kronans nu ifrågavarande fordran, samt visst avseende även torde böra fästas vid de av Kungl. Maj:ts befallningshavande anförda billighets-skälen, anser jag beloppet kunna från kronans sida godkännas.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå riksdagen medgiva,

att, därest Johan Sundströms hustru Karin Sundström i Sidensjö före utgången av innevarande år till kronan inbetalar ett belopp av 4,000 kronor, hennes bemälde man och dennes broder Nils Olof Sundström må av Kungl. Maj:t frikallas från vidare betalningsansvar till kronan på grund av en utav dem jämte andra personer ingången borgen för av Bergholmens ångsågsaktiebolag vid auktion inför Kungl. Maj:ts befallningshavande i Norrbottens län den 16 september 1899 verkställda inrop av virke för tillhoppa 84,552 kronor 23 öre ävensom för å detta virke belöpande amorterings- och underhållsavgifter för flottning i kronans flottleder.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga . . . till detta protokoll utvisar, skulle avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Curt Rohtlieb.